

Kainuun liiton lausunnot ajalla 19.10. - 8.11.2021

249/03.00.00/2021, 204/10.02.03.00/2020, 149/11.01.00/2019, 9/00.04.00.00/2020

MH § 267

1) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Mari Isojärvi ovat 22.10.2021 antaneet ympäristöministeriölle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO LUONNOKSESTA LUONNON VIRKISTYSKÄYTÖN STRATEGIAKSI

Ympäristöministeriö on pyytänyt mm. Kainuun liiton lausuntoa luonnoksesta luonnon virkistyskäytön strategiaksi. Ensimmäinen kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia ulottuu vuoteen 2030. Strategiatyötä on koordinoanut ympäristöministeriö ja valmisteluun on osallistunut mm. seitsemän ministeriötä, Metsähallitus, viranomaisia, tutkimuslaitosten ja järjestöjen asiantuntijoita. Strategian pohjalta valmistellaan ympäristöministeriössä valtioneuvoston periaatepäätös luonnon virkistyskäytöstä vuoden 2021 lopulla.

Aiemmin vuosina 2003-2012 valtioneuvoston periaatepäätös Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi (VILMAT) on toiminut strategisena ohjausvälineenä luonnon virkistyskäytön politiikalle. Hallitusohjelmaan on kirjattu kansallisen virkistyskäyttöstrategian luominen, jonka valmistelemiseksi asetettiin ohjaus- ja työryhmät 19.1.2021.

Tavoitteena on etsiä kansallisen strategian myötä reittiä ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön edistämiseksi pitkällä aikajänteellä sekä kirkastaa ympäristöministeriön ja eri hallinnonalojen roolia tässä työssä. Samalla saatetaan luonnon virkistyskäytön hyötyjä laajasti suomalaisten tietoon ja osaksi yhteistä ymmärrystä kansanterveyden ja kansantalouden vaalinnassa.

Lausunnossa on käytetty Lausuntopalvelun otsikointia lausuntopyyntön mukaisesti.

Luonnos luonnon virkistyskäytön strategiaksi**Johdanto**

Strategialuonnoksen johdannossa on tuotu hyvin esille luonnon virkistyskäytön merkitys ihmisten hyvinvoinnin lisäämisessä. Luonnon virkistyskäyttö on erityisen tärkeää Kainuussa, jossa monipuoliset virkistysalueet ja -paikat edistävät asukkaiden, vapaa-ajan asukkaisen ja myös matkailijoiden hyvinvointia. Vaikka pidämme luontoa ja siellä liikkumista usein itsestään selvänä hyvinvoinnin lähteenä, sen mahdollisuudet on tärkeää tunnistaa ja hyödyntää kestävästi. Strategian painopisteiden valinnassa on tarpeen käydä monipuolista vuoropuhelua eri toimijoiden kesken luonnon meille tarjoamista mahdollisuuksista. Tärkeää on kuulla myös

luonnossa liikkuja, sillä jopa 96 % aikuisväestöstä käyttää luontoa ulkoiluun.

Luonnon virkistyskäytön nykytila

Jotta luonnon virkistyskäytön strategiaa saataisiin vietyä tehokkaasti eteenpäin, luontoa aineellisesti ja aineettomasti käyttävien toimijoiden välillä tarvitaan hyvää yhteistyötä. Toimivalla yhteistyöllä voidaan yhteensovittaa tavoitteita ja välttää mahdollisia ristiriitoja ennakoivasti.

Strategiassa on tärkeää huomioida myös jokapäiväinen kevyenliikenteenväylästä mahdollistama luonnon virkistyskäyttö. Varsinkin vanhuksille, lapsille ja liikuntarajoitteisille lähiväylät ja -reitit ovat helppo tapa nauttia luonnosta, koska siirtyminen varsinaisille rakennetuille reiteille tai konkreettisesti metsään on muiden avun varassa tai niiden käyttö on liikuntarajoitteiden vuoksi haastavaa. Strategiassa tulee ottaa huomioon kuntien merkitys kävely- ja pyöräilyväylien sekä reitistöjen ylläpitäjänä.

Hyödyt

Luonnon virkistyskäytön strategian luominen on ajankohtaista juuri nyt, kun ymmärrys kansalaisten liikkumattomuuden kustannus- ja terveysvaikutuksista väestöön ja yhteiskuntaan on tullut voimakkaasti esille ja toisaalta pandemian myötä luonnossa liikkuminen on jo huomattavasti lisääntynyt. On hyvä luoda yhteiset, toimivat mittarit luonnonarvojen kestävälle käytölle myös virkistyskäytön näkökulmasta.

Tavoitteet ja toimintalinjaukset vuoteen 2030 mennessä Kainuun liitto näkee hyvänä kehityksenä yhteistyön lisäämisen kuntien, maakuntien ja valtion välillä sekä pitää kannatettavana toimintalinjausta, jonka mukaan kuntia tullaan avustamaan palvelujen parantamiseksi. Strategialuonnoksessa on hyvin tunnistettu myös maakuntien ja kuntien rooli luonnon virkistyskäytöstä saatavien terveyshyötyjen edistäjänä.

Toimeenpano ja seuranta

Strategian toimeenpanossa tulee huomioida kuntien resurssit ja niiden turvaaminen erilaisten väylien ja reitistöjen ylläpidossa.

Yleisenä huomiona mainittakoon, että Luonnon virkistyskäytön strategian vaikutusten arviointi olisi ollut hyvä tuoda esille jo kuulemisvaiheessa. Vaikutusten arvioinnissa olisi tarpeellista tarkastella strategian vaikutuksia kuntatalouteen sekä pohtia realistisesti myös erilaisten reitistöjen ja väylien ylläpidon ja kehittämisen kustannuksia ja mahdollisuuksia."

2) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 26.10.2021 antaneet Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes) seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO PIHLAJAN KAIVOSALUEEN KAIVOSLUVASSA ANNETTujen MÄÄRÄYSTEN SEKÄ YLEISTEN JA YKSITYISTEN ETUJEN TURVAAMISEKSI TARPEELLISTEN MÄÄRÄYSTEN TARKISTAMISEKSI
TA

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt kaivoslain

(621/2011) 37 §:n nojalla Kainuun liitolta lausuntoa Morenia Oy:n Puolangan Pihlajan kaivosalueen kaivosluvassa annettujen määräysten sekä yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeellisten määräysten tarkistamisesta (kuulemisen peruste Kaivoslaki 52.3 §, 62 §, 108 § ja 109 §).

Pihlajan kaivosalue sijaitsee Puolangan kunnassa noin 10 kilometriä kaakkoon kuntakeskuksesta. Kaivosalueen kaivoslupa (KL2014:0004) on myönnetty 16.2.2016. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt ympäristöluvan 10.12.2018 (Nro 120/1018/1, Dnro PSA-VI/2672/2014). Kaivosalueen kaivosmineraali on kaoliini. Toiminnanharjoittajan selvityksen mukaan kaivoksella ei ole ollut toimintaa vuosien 2012 ja 2013 koenostojen ja pilottiajojen jälkeen.

Tukesin 16.2.2016 antamalla päätöksellä (KL2014:0004) on määrätty, että yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi annettavat tarpeelliset lupamääräykset tarkistetaan 1.5.2021. Mikäli Pihlaja -kaivosalueen toiminnassa tapahtuu tai havaitaan (Tukesin kaivostarkastuksissa) oleellisia muutoksia, tarkistusväliä aikaistetaan.

Kaivosluvassa annettujen määräysten sekä yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeellisten määräysten tarkistaminen

Pihlajan kaivosalue on osoitettu voimassa olevassa, Kainuun maakuntavaltuuston 16.12.2019 hyväksymässä, Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 kohdemerkinnällä ek kaivos tai kaivostoimintaan tarkoitetuksi alueeksi.

Vaihemaakuntakaavan kaavamerkinnoilla EK ja ek osoitetaan kaivostoiminnassa olevia alueita ja alueita, joilla kaivostoiminnan edellytykset on selvitetty (ympäristölupa, kaivoslupa, kaivospiiri). Alueet sisältävät myös kaivostoiminnan kannalta tarpeelliset rikastuslaitokset, läjitys- ja rikastushiekka-alueet sekä liikenneväylät ja -alueet.

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Vaihemaakuntakaavassa on annettu kaivos tai kaivostoimintaan tarkoitettuille alueille suunnittelumääräys: "Alueen käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä".

Kainuun liitolla ei ole huomautettavaa Pihlajan kaivosalueen kaivosluvassa annettujen määräysten sekä yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeellisten määräysten tarkistamiseen."

3) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 1.11.2021 antaneet Kuhmon kaupungille seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO ASEMAKAAVAN MUUTOKSEN KAAVAEHDOTUKSESTA MAANTIEN 900 (HYRYNTIE) MUUTOS VÄLILLÄ KANTOLANKUJA -

PAJAKKAKOSKEN SILTA, KUHMO

Suunnittelualue sijaitsee Kuhmon keskustan länsipuolella olevalla maantien 900 alueella välillä Kantolankuja-Pajakkakosken silta. Alueella on voimassa oleva yleiskaava ja asemakaava. Alue rajoittuu teollisuusalueisiin (T) ja virkistysalueisiin. Kaakkoispuolella suunnittelualueella on asuin-kortteleita (AO). Alue on rakennettua ympäristöä.

Suunnitteluhankkeen tavoitteena on laatia asemakaavan muutos, joka mahdollistaa Hyryntien linjauksen siirron ja Kuhmo Oy:n sekä Kuhmon Lämpö Oy:n teollisuuskortteleiden laajenemisen etelään tulevaisuuden investointeja varten.

Kaavaratkaisussa Hyryntien linjausta ja sen vaatiman maantien aluetta on siirretty etelään päin. Maantien vanhan sijainnin kohdalla olevat vapautuneet alueet on osoitettu tonttimaaksi kaavamerkinnällä T. Uusi tie-alue vähentää M ja VL alueita. Asemakaavan muutos mahdollistaa maantien Mt 900 siirron. Siirtämisen vaatimat tie- ja rakennussuunnitelma ja sen toteutus ajoittuu lähivuosille.

Kaavamuutos etenee samanaikaisesti tie- ja rakennussuunnitelman laadinnan kanssa ja on laadittu tiesuunnitelmaan perustuen.

Asemakaavaehdotus

Kainuun liitolla ei ole huomautettavaa asemakaavan muutoksen ehdotukseen."

4) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Tiina Kriikkula ovat 28.10.2021 antaneet seuraavan sisältöisen mielipiteen Karelia CBC Ohjelmointikomitealle:

"MIELIPIDE KARELIA RAJANYLITTÄVÄN YHTEISTYÖN OHJELMAN 2021-2027 YMPÄRISTÖSELOSTUKSESTA

CBC Karelian ohjelmointikomitea pyytää mielipiteitä Karelia rajanylittävän yhteistyöohjelmasta 2021–2027 sekä sitä koskevasta ympäristöselostuksesta. Kainuu osallistuu rajanylittävää yhteistyötä tukevan ja edistävän Karelia CBC-ohjelman toteuttamiseen ohjelma-alueella, jonka muodostavat Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnat Suomesta, sekä Karjalan tasavalta Venäjältä. Ohjelmaa rahoittavat Euroopan Unioni, Suomi ja Venäjä. Ohjelman kokonaisrahoitus vahvistetaan syksyn 2021 aikana.

Karelia rajanylittävän yhteistyön ohjelmaa 2021–2027 koskeva strateginen ympäristövaikutusten arviointi on laadittu samanaikaisesti ohjelma-asiakirjan kanssa. Strateginen ympäristövaikutusten arviointi on laadittu suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivien 2001/42/EY sekä Suomen vastaavan lainsäädännön (SOVA 200/2005) ja sitä täydentävän asetuksen (347/2005) mukaisesti. Prosessiin ovat osallistuneet Suomen puolella ohjelma-alueen maakuntien liitot ja niiden alaisuudessa toimivat SOVA-ryhmät. Karjalan tasavallan ympäristöasiantuntijat ja viranomaiset ovat olleet mukana arviointipro-

sessissa, vaikka Venäjällä ympäristölainsäädäntö ei tunnista ohjelmaston strategista ympäristöarviointia samalla tavalla kuin Euroopan Unionissa.

Kainuun liiton maakuntahallitus on antanut 11.10.2021, § 225 lausunnon Karelia rajanylittävän yhteistyöohjelmasta 2021–2027. Kainuun liiton virasto antaa seuraavan lausunnon ohjelmaluonnosta koskevasta ympäristöselostuksesta.

Ympäristövaikutusten arviointi

Kainuun liitto näkee ympäristövaikutusten arvioinnin tärkeänä osana rajanylittävän yhteistyön ohjelmaa. Ympäristöselostuksessa on tuotu esille alueelliset, kansalliset ja kansainväliset sopimukset, suunnitelmat ja strategiat, sekä lainsäädäntö koskien vesiensuojelua, kasvinsuojelua, luonnon monimuotoisuutta, maisemaa, ilmastonmuutosta ja siihen sopeutumista sekä bio- ja kiertotalouden osalta.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun asetuksen (347/2005) mukaan ympäristöselostuksessa tulee arvioida vaikutukset väestöön, ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, luonnon monimuotoisuuteen, eliöstöön, kasvillisuuteen, maaperään, veteen, ilmaan, ilmastotekijöihin, yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan, aineelliseen omaisuuteen, kulttuuriperintöön (mukaan lukien rakennusperintö ja muinaisjäännökset), luonnonvarojen hyödyntämiseen sekä edellä mainittujen tekijöiden välisiin suhteisiin.

Suunnitelman laajuus ja yleispiirteisyys huomioon ottaen laajempina kokonaisuuksina tehtyä arviointia voidaan pitää perusteltuina. Vaikutusten arviointia olisi kuitenkin hyvä avata tarkemmin mm. people-to-people, specific objective -kohdan osalta. Ohjelman toimenpiteillä voi olla monenlaisia vaikutuksia väestöön kuten ihmisten yhteisöllisyyteen, sosiaaliseen pääomaan, hyvinvointiin ja nuorten yhdenvertaisuuteen sekä tasa-arvoon.

Kainuun liitto pitää tärkeänä, että arviointiprosessia ja menetelmiä kuvataan 4. kappaleessa tarkemmin mm. arvioinnin käynnistämisestä, osallistamisesta ja arviointimenetelmistä. Lisäksi Kainuun liitto toteaa, että raportin laadinnassa käytetyt lähteet olisi hyvä tuoda esille. Kainuun liitto esittää harkittavaksi, että ympäristöselostuksessa todettua seurannan mekanismeita kuvataan tarkemmin asiakohdan selkeyttämiseksi eri tahoille."

Lisätietoja asiasta antaa suunnittelujohtaja Sanna Schroderus, puh. 044 710 0873 tai sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi.

Maakuntajohtajan ehdotus:

Maakuntahallitus merkitsee annetut lausunnot tiedoksi.

Maakuntahallitus:

Maakuntahallitus hyväksyi maakuntajohtajan ehdotuksen.
